ULTUR

Kulturredaktör: Anne-Marie Gedda.
Adress: Kultursidan, Södermanlands Nyheter, Box 335, 611 27 Nyköping.

e bara näckstämma:

Trollfiol och Syndaskrynkle" - musikhistoria i Konsthallen

lördag är det spel-
ma vid Tovastugan i
Hedersgäst är
han som genom hela
ga musiktradition in-
spirerat spelmännen och spelkvinnorna. Han finns också med i Konsthallen i den stora utställning om den sörmländska folkmusiken under 300 år som invigs i dag på eftermiddagen. Utställningens namn är "Trollfiol och Syndaskrynkle". Det är en verklig manifestation som Länsmuseet, i samarbete med i år 60-årsjubilerande Södermanlands Spelmansförbund och Hembygdsförbundet, gjort för sommarens besökare. Med berättande texter och citat, gamla och nya fotografier, och en rad uppbyggda interiörer med möbler och ting hämtade ur museets samlingar, speglar utställningen den sörmländska musikens historia och utbredning, dess utövare och upptecknare.

Hela överljussalen är ombyggd för utställningen, inredd i små "celler" (om uttrycket tillåts). Här kan man vandra genom tid och rum, från 1685 då kyrkoherden Markus Simming i Västra Vingåker som den första kända upptecknaren av vårt landskaps musiktraditioner, rapporterade om hur man i hans socken använde juulgiga, fiol och nyckelgiga vid kalasen.

Ut och in i utställningstablåerna vandrar besökaren, ser på de gamla musikinstrumenten (vet ni förresten vad en vevlira är?) och lär om hur våra förfäder firade årets fester och livets fester, hur arbetets visor klingade, hur hemmets sånger lät.

"Livets fester" illustreras bl a i en monter med delar av en brudstass, förr var spelmannen viktigare än prästen när man planerade för giftemål. Först såg man nämligen till att en duktig spelman kunde medverka först därefter kallades prästen.

En scen visar en mormor sjungande vaggvisor för sitt barnbarn, en annan, uppbyggd som en liten stuga, berättar om den kände spelmannen Carl August Lindblom, och en tredje om "Rosenbergs salong" där klockaren i Floda bodde åren 1875—82 och upptecknade sin tids romantiska folkmusik.

Det finns även en drängstuga inbyggd i utställningssalen. Öppnar man fönstret till den, då man passerar, får man skylla sig själv. Då sätter bandet med "fula visor" i gång! (Sådana lyssnade nog de sk fina herrarna i tiden på lika mycket).

Möjlighet att höra musik — inte bara levande musik på utställningsprogrammets träffar — finns det gott om. Man kan krypa in i små utrymmen i lokalen och sätta på inspelningsband och lyssna.

Dokumentära bilder

Gamla, sedan länge bortgångna spelmän och unga idag aktiva spelmän och spelkvinnor presenteras i intressanta bilder och texter. Så berättas om folkmusikens uppkomst, om folkdansens (med överraskande historia) och om de gamla spelmansstämmorna.

Vi får veta hur spelmansförbundet i Sörmland bildades 1925 och hur hembygdsrörelsen med sin nära anknytning till spelmansrörelsen och folkdansrörelsen uppstod och utvecklades.

Gustaf Ericsson hette en metallarbetare i Härads socken i Sörmland, som under senare hälften av 1800-talet gjorde en enastående etnologisk insats. Han har efterlämnat omkring 10 000 handskrivna sidor om sörmländskt folkliv! Ännu är endast en liten del av detta publicerat, men det anses mycket värdefullt.

Programmet

Hela sommaren och en bra bit in på hösten kommer "Trollfiol och Syndaskrynkle" att stå här. Gå och se den, det är roligt!

I dag invigs den med Spelmansgillet och Folkdanslaget och på kvällen "näckstämman" vid Tovastugan. 12 juni sjunger Nicopiakören här, midsommarafton blir det midsommarfirande på Nyköpingshus, och 27 juni gammeldanskväll. I juli och augusti fortsätter sedan musikarrangemangen — vi återkommer till dem.

De kvinnliga "spelmännen" har inte varit många, men de har funnits. Här ses Spel-Ulla, Ulla Andersson från Katrineholm.

Katalog och Näcken

Katalogen till utställningen har Ingegerd Wachtmeister sammanställt, det har blivit en hel liten bok om musikens traditioner i Södermanland, med bl a några av de många intressanta foton som ingår i utställningsmaterialet. Teckningarna i katalogen har Matts Mattsson i Mellösa gjort; han står också som skaparen till Näcken, den fantastiske, som möter oss vid ingången i överljussalen.

A M GEDDA

Genom drängstugans fönster bjuds Stefan Blomgren snus av 1:e antikvarie Anna-Lena Bergström, alltmedan "fula visor" spelar på bandet.

Hela överljussalen är ombyggd för utställningen, inredd i små "celler" (om uttrycket tillåts). Här kan man vandra genom tid och rum, från 1685 då kyrkoherden Markus Simming i Västra Vingåker som den första kända upptecknaren av vårt landskaps musiktraditioner, rapporterade om hur man i hans socken använde juulgiga, fiol och nyckelgiga vid kalasen.

Ut och in i utställningstabläerna vandrar besökaren, ser på de gamla musikinstrumenten (vet ni förresten vad en vevlira är?) och lär om hur våra förfäder firade årets fester och livets fester, hur arbetets visor klingade, hur hemmets sånger lät.

"Livets fester" illustreras bl a i en monter med delar av en brudstass, förr var spelmannen viktigare än prästen när man planerade för giftemål. Först såg man nämligen till att en duktig spelman kunde medverka först därefter kallades prästen.

En scen visar en mormor sjungande vaggvisor för sitt barnbarn, en annan, uppbyggd som en liten stuga, berättar om den kände spelmannen Carl August Lindblom, och en tredje om "Rosenbergs salong" där klockaren i Floda bodde åren 1875—82 och upptecknade sin tids romantiska folkmusik.

Det finns även en drängstuga inbyggd i utställningssalen.

Gamla, sedan länge bortgångna spelmän och unga idag aktiva spelmän och spelkvinnor presenteras i intressanta bilder och texter. Så berättas om folkmusikens uppkomst, om folkdansens (med överraskande historia) och om de gamla spelmansstämmorna.

Vi får veta hur spelmansförbundet i Sörmland bildades 1925 och hur hembygdsrörelsen med sin nära anknytning till spelmansrörelsen och folkdansrörelsen uppstod och utvecklades.

Gustaf Ericsson hette en metallarbetare i Härads socken i Sörmland, som under senare hälften av 1800-talet gjorde en enastående etnologisk insats. Han har efterlämnat omkring 10 000 handskrivna sidor om sörmländskt folkliv! Ännu är endast en liten del av detta publicerat, men det anses mycket värdefullt.

Programmet

Hela sommaren och en bra bit in på hösten kommer "Trollfiol och Syndaskrynkle" att stå här. Gå och se den, det är roligt!

I dag invigs den med Spelmansgillet och Folkdanslaget och på kvällen "näckstämman" vid Tovastugan. 12 juni sjunger Nicopiakören här, midsommarafton blir det midsommarfirande på Nyköpingshus, och 27 juni gammeldanskväll. I juli och augusti fortsätter sedan musikarrangemangen — vi återkommer till dem.

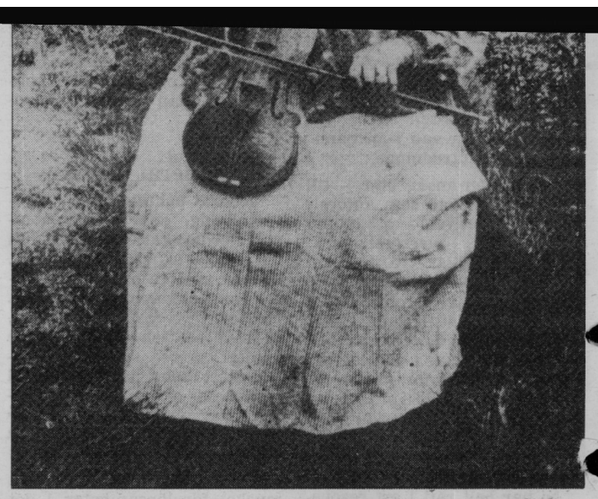

De kvinnliga "spelmännen" har inte varit många, men de har funnits. Här ses Spel-Ulla, Ulla Andersson från Katrineholm.

Katalog och Näcken

Katalogen till utställningen har Ingegerd Wachtmeister sammanställt, det har blivit en hel liten bok om musikens traditioner i Södermanland, med bl a några av de många intressanta foton som ingår i utställningsmaterialet. Teckningarna i katalogen har Matts Mattsson i Mellösa gjort; han står också som skaparen till Näcken, den fantastiske, som möter oss vid ingången i överljussalen.

A M GEDDA

Genom drängstugans fönster bjuds Stefan Blomgren snus av 1:e antikvarie Anna-Lena Bergström, alltmedan "fula visor" spelar på bandet.

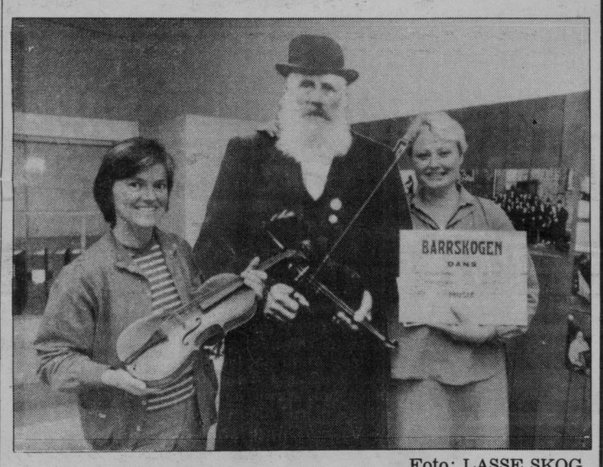

Foto: LASSE SKOG

Spelman Bergström från Tystberga i fotoförstoring, i Konsthallen, omgiven av två som arbetat mycket med utställningen: Anna-Lena Bergström th och Ingegerd Wachtmeister tv.